

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Зорница Петрова Тоткова, ИИНЧ-БАН,
член на научно жури по процедура за придобиване на научна и образователна степен
„доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.2 Психология от Кирил Матеев Велков с тема на
дисертационния труд „Толерантността към неопределеност и житейските позиции във
възрастова и социално-демографска перспектива“

Становище е възложено съгласно Протокол № 1/16.07.2023 г. от заседание на
научното жури, назначено със Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ №
1298/05.07.2024 г. във връзка с провеждането на публична защита на дисертационен труд
за присъждане на ОНС „доктор“ по докторска програма „Педагогическа и възрастова
психология“ и е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния
състав в Република България, Правилника за неговото прилагане, Закон за висшето
образование, както и действащите Вътрешни правила на ЮЗУ „Неофит Рилски“. За
изготвянето на становището са предоставени дисертационен труд, автореферат на
български и английски език и автобиография на Кирил Матеев Велков.

1. Общо впечатление от дисертационния труд

Основна цел на дисертационния труд е да проучи връзката между толерантността
към неопределеност и житейските позиции, като същевременно анализира ролята на
различни социално-демографски фактори по отношение на двата конструкта. Трудът
следва класическа структура в три глави, увод, заключение и е с обем от 213 страници,
включително библиографията и приложенията. Литературните източници са 371, от
които 34 на български език, 332 на английски език и 5 интернет източника.
Приложенията са 4 на брой и онагледяват част от получените резултати и използвания
инструментарий. Дисертацията включва общо 29 таблици и 17 фигури.

Първа глава е посветена на теоретичните подходи в изучаването на
толерантността към неопределеност и житейските позиции като детерминанти на
поведението. Авторът прави въведение в темата като предоставя дефиниции за двете
понятия и ги разглежда през съответните теоретични рамки. Основен недостатък на тази
част от дисертацията е липсата на представяне на социално-демографските аспекти и
тяхната роля по отношение на двата конструкта. Не става ясно какви са емпиричните
проучвания в световен и национален мащаб и поради това е трудно очертаването на
конкретна причина, поради която са избрани именно възрастта, образованието, пола,
семејната структура, броя деца в семејството и поредността на раждане като социално-
демографски аспекти за изследване, както и на основни очаквания у читателя.

Втора глава е посветена на методологичната част от представеното изследване.
Посочена е неговата цел, описани са задачите, хипотезите, извадката и приложените
методи на изследване. И тук, както в предходната част, липсва информация, която да
предшества както целта, така и поставените задачи и издигнатите хипотези. Това се
дължи главно на липсата на постановка на изследването, която да определи неговата

обосновка, както и на липсата на модел на изследването, който пък да очертае връзките между отделните конструктори и посоката, в която те се предпоставят. Хипотезите са конкретизирани в очакванията, свързани със социално-демографските фактори, но няма специфика за очакваната връзка между двата основни конструктора. Изследваните лица са 702 и са сравнително равномерно разпределени по възраст и пол. В тази посока възниква и въпрос относно причината възрастта на изследваните лица да се групира по този начин и кое аргументира обособяването на съответните групи? Равномерно разпределение не се наблюдава по отношение на образованието, местоживеенето и семейния статус. Във връзка със семейната структура, броя деца в семейството и поредността на раждане не са посочени данни. Това може да се отбележи като не малък пропуск, особено при положение, че именно тези социално-демографски аспекти са основни компоненти в изследването. Подробно описани са и приложените инструменти за оценка на толерантността към неопределеност и житейските позиции, които са популярни и вече адаптирани за български условия, и демонстрират добри психометрични свойства и за дисертационната извадка. Процедурата на изследване не е ясно разписана и обособена в отделна точка и не става ясно какъв е начинът, по който изследването е реализирано.

Трета глава на дисертационната работа е посветена на получените в изследването резултати, техния анализ и интерпретация. Резултатите са проследени последователно за толерантността към неопределеност и житейските позиции спрямо отделните социално-демографски фактори. Те включват още проследяване на връзките между двата конструктора и определяне на влиянието, което социално-демографските фактори оказват върху всеки един от тях. При представянето на всеки отделен резултат се срещат както нови понятия, така и нови теории и модели. В допълнение са предоставени и множество данни от предходни емпирични изследвания, чието илюстриране цели да подкрепи получените резултати и да аргументира техния анализ. Тази информация до голяма степен затруднява лесното разчитане на резултатите и тяхната интерпретация. Частта завършва с изводи и обобщение на резултатите в същата последователност, като за всеки резултат се посочва и дали той потвърждава съответната хипотеза. По отношение на получените и представени резултати въпросът ми касае разликите в детерминантите при житейските позиции и начина, по който те се обясняват?

2. Значимост и убедителност на получените резултати, интерпретации и изводи и научни приноси

Анализът и обсъждането на данните от емпиричното изследване са направени за всеки конструктор отделно и чрез проследяване на влиянието, което социално-демографските фактори оказват. Цялостно резултатите подкрепят основната хипотеза, описваща наличие на взаимна детерминираност между толерантността към неопределеност и житейските позиции, както и значими различия спрямо техните социално-демографски детерминанти. Въпреки че изследването се основава на конкретна теоретична рамка, която не обхваща всички аспекти на изследваните феномени, резултатите предоставят ценна информация относно определящата роля на социално-демографските аспекти.

Добро впечатление прави частта, в която са очертани някои от ограниченията на изследването, като те биха могли да се посочат по-точно и изчерпателно. Забелязват се и

правописни, пунктуационни и печатни грешки, на много места текстът е по-скоро наративен и разказвателен, отколкото научен, срещат се и генерални заключения и изводи без научна обосновка и позоваване.

Приносите на дисертационното изследване също са посочени, като те биха могли да се формулират по-убедително и прецизно. Като най-съществен и значим от така представените приноси мога да посоча четвъртия от тях, а именно, че дисертационният труд е едно от първите емпирични изследвания у нас, което разкрива зависимост и степен на детерминираност между толерантността към неопределеност и житейски позиции през призмата на различни социално-демографски фактори.

3. Оценка за качеството на научните трудове, отразяващи изследванията по дисертацията

Представени са 6 публикации на български език, като 5 от тях са по темата на дисертационния труд. Публикациите, които популяризират психологичните изследвания на автора върху изследваната проблематика са представени и в участия в научни форуми, което се подразбира от публикуваните в сборници доклади.

Авторефератът е с обем от 74 страници и отразява точно структурата и съдържанието на дисертацията, представяйки изчерпателно основните идеи и приноси на труда.

4. Заключение

Предоставеният за оценка дисертационен труд и съпътстващите го публикации представляват задълбочено проучване върху детерминиращата роля на социално-психологически фактори като възраст, образование, пол, семейна структура, брой деца в семейството и поредност на раждане по отношение на толерантността към неопределеност и житейските позиции. Независимо от някои структурни неточности, както и на някои слабости в методологичната част, в представянето, анализа и обсъждането на резултатите, трудът се отличава със задълбоченост, с изчерпателен теоретичен обзор, с обстойно представени, обсъдени и обобщени резултати, както и с богат набор от емпирични данни в тяхна подкрепа. Предложеният дисертационен труд говори за високо ниво на компетентност в областта на психологията, отлична теоретична подготовка, способност за планиране, провеждане, анализиране и публикуване на емпирични проучвания, задълбочени статистически познания, изследователски и аналитични способности.

В заключение считам, че дисертационният труд представлява оригинален принос и предлагам на членовете на уважаемото научно жури да присъдят на Кирил Велков научната степен „доктор“ в професионално направление 3.2 Психология.

15.08.2024 г.

доц. д-р Зорница Тоткова:

OPINION

by Assoc. Prof. Zornitsa Petrova Totkova, PhD, IPHS-BAS,
member of the scientific jury in the procedure for the for the award of the educational and scientific degree “Doctor” in the area of higher education 3. Social, economic and legal sciences; Professional field: 3.2 Psychology by Kiril Mateev Velkov with the dissertation titled "Tolerance of ambiguity and life positions in age and socio-demographic perspective".

The opinion was assigned in accordance with Protocol No. 1/16.07.2023 of the meeting of the scientific jury appointed by the Order of the Rector of the South–West University “Neofit Rilski” No. 1298/05.07.2024 in relation to the public defence of a dissertation for the award of the PhD degree in the doctoral program "Pedagogical and Developmental Psychology" and is in accordance with the requirements of the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act, the and the Rules for the Application of the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act, the Higher Education Law, as well as the current Internal Rules of the South–West University “Neofit Rilski”. For the preparation of the opinion, a dissertation, an abstract in Bulgarian and English and a curriculum vitae of Kiril Mateev Velkov were provided.

1. General impression of the dissertation

The main aim of this dissertation is to examine the relationship between tolerance of ambiguity and life positions, while analysing the role of various socio-demographic factors in relation to both constructs. The thesis follows a classical structure in three chapters, an introduction, a conclusion and has a length of 213 pages including the bibliography and appendices. The references are 371, of which 34 in Bulgarian, 332 in English and 5 internet sources. The appendices are 4 and illustrate some of the results obtained and the tools used. The dissertation includes a total of 29 tables and 17 figures.

Chapter One is devoted to theoretical approaches to the study of tolerance of ambiguity and life positions as determinants of behaviour. The author provides an introduction to the topic by presenting definitions for both concepts and examining them through their respective theoretical frameworks. A major shortcoming of this part of the dissertation is the lack of information about socio-demographic aspects and their role in relation to the two constructs. It is not clear what empirical studies have been conducted globally and nationally and therefore it is difficult to outline a specific reason why age, education, sex, family structure, number of children in the family and birth order were chosen as the socio-demographic aspects for the study and the reader's basic expectations.

Chapter two is devoted to the methodological part of the presented study. Its aim is stated, the tasks, hypotheses, sample and applied research methods are described. Here, as in the previous part, there is no information that precedes both the aim and the set tasks and hypotheses. This is mainly due to the lack of a research set-up to define its justification, and the lack of a research model that in turn outlines the relationships between the different constructs and the direction in which these relationships are assumed. The hypotheses are

specified in expectations related to socio-demographic factors, but there is no specificity about the expected relationship between the two main constructs. The sample consisted of 702 respondents, which were fairly evenly distributed by age and sex. In this direction, a question arises concerning the reason why the age of the respondents is grouped in this way and what justifies the separation of the respective groups? Equal distribution is not observed in terms of education, occupation and marital status. In relation to family structure, number of children in the family and birth order, no data are provided. This may be noted as a shortcoming, especially given that these socio-demographic aspects are major components of the study. The applied instruments for the assessment of tolerance of ambiguity and life positions, which are popular and already adapted for Bulgarian conditions, are also described in detail and demonstrate good psychometric properties for the dissertation sample. The research procedure is not clearly described and separated in a section and it is not clear how the research was implemented.

The third chapter of the dissertation is devoted to the results obtained in the study, their analysis and interpretation. The results are consistently traced for tolerance of ambiguity and life positions in relation to individual socio-demographic factors. They also include tracing the relationships between the two constructs and determining the influence that socio-demographic factors have on each of them. New concepts as well as new theories and models are encountered in the presentation of each result. In addition, a wealth of data from previous empirical studies is provided to illustrate the results and substantiate their analysis. This information largely hinders easy reading of the results and their interpretation. The section ends with conclusions and a summary of the results in the same sequence, indicating for each result whether it confirms the respective hypothesis. In terms of the results obtained and presented, my question concerns the differences in the determinants of life positions and how they are explained?

2. Significance and persuasiveness of the obtained results, interpretations and conclusions, and scientific contributions

The analysis and discussion of the empirical study data are done for each construct separately and by tracing the influence that socio-demographic factors have. Overall, the results support the main hypothesis describing the presence of mutual determinism between the tolerance of ambiguity and life positions, as well as significant differences with respect to their socio-demographic determinants. Although the study is based on a specific theoretical framework that does not cover all aspects of the phenomena under investigation, the results provide valuable information regarding the determinant role of socio-demographic aspects.

The section outlining some of the study's limitations is well done but could have been more precise and comprehensive. There are also spelling, punctuation and typographical errors, in many places the text is narrative rather than scientific, and there are general conclusions and inferences without scientific justification and reference.

The contributions of the dissertation research are also indicated, and they could have been formulated more convincingly and precisely. As the most substantial and significant of the contributions thus presented, I can point to the fourth one, namely, that the dissertation is one of the first empirical studies in the country that reveals the dependence and degree of determinacy between tolerance of ambiguity and life positions through the prism of various socio-demographic factors.

3. Evaluation of the quality of the scientific works reflecting the dissertation research

There are 6 publications in Bulgarian, 5 of them are on the topic of the dissertation. The publications that promote the author's psychological research on the investigated issues are also presented in participations in scientific forums, which is implied by the papers published in proceedings.

The abstract has a length of 74 pages and accurately reflects the structure and content of the dissertation, comprehensively presenting the main ideas and contributions of the work.

4. Conclusion

The dissertation submitted for evaluation and its accompanying publications represent an in-depth study on the determinant role of social-psychological factors such as age, education, sex, family structure, number of children in the family, and birth order on tolerance of ambiguity and life positions. Despite some structural inaccuracies, as well as some weaknesses in the methodological part, in the presentation, analysis and discussion of the results, the paper is distinguished by its thoroughness, by a comprehensive theoretical review, by the thorough presentation, discussion and synthesis of the results, as well as by a rich set of empirical data to support them. The proposed dissertation demonstrates a high level of competence in the field of psychology, excellent theoretical background, ability to plan, conduct, analyse, and publish empirical studies, in-depth statistical knowledge, and research and analytical abilities.

In conclusion, I consider that the dissertation represents an original contribution and I propose to the members of the esteemed scientific jury to award Kiril Velkov the degree of “Doctor” in the professional field 3.2 Psychology.

15.08.2024

Assoc. Prof. Zornitsa Totkova, PhD: